Ақтөбе облысының мәдениет, архивтер және құжаттама басқармасы
Ақтөбе облыстық тарихи-өлкетану музейі

ӘБУҒАЛИ ЖАЛДЫБАЕВ

ТЕМІРБЕК ЖҮРГЕНОВ – ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ТҰҢҒЫШ ОЗЫҚ МӘДЕНИЕТ РЕВОЛЮЦИЯСЫНЫҢ БАС ЖАСАМПАЗЫ, АСҚАН ДАРЫНДЫ, КЕМЕҢГЕР МЕМЛЕКЕТ ҚАЙРАТКЕРІ

Ақтөбе - 2017

Ақтөбе облысының мәдениет, архивтер және құжаттама басқармасы
Ақтөбе облыстық тарихи-өлкетану музейі

ӘБУҒАЛИ ЖАЛДЫБАЕВ

ТЕМІРБЕК ЖҮРГЕНОВ –
Қазақстандағы тұңғыш озық мәдениет революциясының бас жасампазы, асқан дарынды, кемеңгер мемлекет қайраткері

Ақтөбе - 2017

УДК 94(574)
ББК 63.3(5Каз)
Ж 22

Ақтөбе облыстық тарихи-өлкетану музей Ғылыми Кеңесінің № 2 хаттамасымен (14 тамыз, 2017 жыл) басылымға ұсынылды

Пікір білдіргендер:

Ешпанов В.С. - тарих ғылымдарының докторы; профессор;
Абенов Д.К – тарих ғылымдарының кандидаты, доцент.

Жалдыбаев Әбуғали Оразалыұлы
Ж 22 **«Темірбек Жүргенов – Қазақстандағы тұңғыш озық мәдениет революциясының бас жасампазы, асқан дарынды, кемеңгер мемлекет қайраткері»** Тарихи тұлға туралы танымдық еңбек толықтырылған, екінші басылым - «ЭКОЖАН» ӨК баспаханасы-

ISBN 978-601-284-206-7

Әбуғали Жалдыбаевтың «Темірбек Жүргенов – Қазақстандағы тұңғыш озық мәдениет революциясының бас жасампазы» атты танымдық еңбегі тарихи тұлғаның өмір жолы, елге сіңірген еңбегі туралы қысқаша да тұжырымды баяндайды.

Бұл жинақта мемлекеттік қайраткердің адами келбеті, іскерлік қабілеті жан-жақты көрсетіледі.

УДК 94(574)
ББК 63.3(5Каз)

ISBN 978-601-284-206-7

© Ақтөбе облыстық тарихи-өлкетану музейі

Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің
Зияткерлік меншік құқығы комитеті

Авторлық құқық объектісіне құқықтарды мемлекеттік тіркеу туралы
КУӘЛІК

№1729 — 19 қараша 2010 ж.

Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің Зияткерлік меншік құқығы комитетінде өзінің жазбаша өтініші бойынша авторы **Абугали Уразалиевич Жалдыбаев** болып саналатын **«Темірбек Жүргенов – Қазақстандағы тұңғыш озық мәдениет революциясының бас жасампазы, асқан дарынды, кемеңгер мемлекет қайраткері»** деп аталған **(ғылыми туынды)** зияткерлік меншік объектісі тіркелгенін осы куәлік растайды.

Автордың өтініші бойынша **2010 жылғы 29 тамызда** туындаған нысан мен зияткерлік меншіктің айрықша (мүліктік) құқығы тек қана **А.У.Жалдыбаевтың** иелігіне жатады және автор жоғарыда көрсетілген объектіні жасаған кезде басқа адамдардың зияткерлік меншік құқығы бұзылмағандығына кепілдік береді.

Зияткерлік меншік құқығы комитетінің тізбесінде **2010 жылғы 19 қарашадағы №1729** жазба бар.

Төрайымның міндетін атқарушы — Ш. Әбдіреева

Түсініктеме

Ақтөбе облысының әкімдігінің, Ақтөбе облыстық мәдениет басқармасының және Қ. Жұбанов атындағы Ақтөбе мемлекеттік университетінің ұйымдастыруымен Ақтөбе қаласында 2008 жылдың 14 -15 қарашасында «КСРО аймағындағы түрік-мұсылман халықтарын заман талабына бейімдеудің тарихи тәжірибелері» деген тақырыппен Алаш қозғалысының 90, Т. Қ. Жүргеновтің 110, Х. Досмұхамедовтың 125 жылдықтарына арналған халықаралық ғылыми-теориялық конференция болды. Мен Т. Жүргеновтің 110 жылдығына, оның қызметтері мен еңбектерін 2006-2008 жылдарда, үш жыл зерттеп дайындалған едім. Аталған конференцияда маған 10 минут уақыт беріліп, «Темірбек Жүргенов – асқан дарынды кемеңгер, мемлекет қайраткері» деген тақырыппен қысқа мәлімдедім. Менің зерттеу еңбектерім: Қ. Жұбанов атындағы Ақтөбе мемлекеттік университетінің «Хабаршысы» ғылыми журналының 2008 жылғы №4, Ақтөбе мемлекеттік педагогикалық институтының «Хабаршысы» ғылыми-әдістемелік журналының 2008 жылғы №4 және 2009 жылғы №3, облыстық «Ақтөбе» газетінің 2009 жылғы 29 қаңтардағы, республикалық ұлт газеті — «Ана тілі» газетінің 2009 жылғы 30 шілдедегі және республикалық ұлттық қоғамдық-саяси «Ақиқат» журналының 2009 жылғы №8 номерлерінде қысқартылып жарияланды.

Т.Жүргенов туралы бұрынғы зерттеулерде көрсетілмеген көп құжаттар мен нақты деректер қамтылған, солардың негізінде оның жасампаздығы мен жеңімпаздығын айқын көрсетуді мақсат еткен толық зерттеуім осы кітапқа енді. Т. Жүргеновтің шығармалары мен баяндамаларындағы, мақалалары мен интервьюлеріндегі орыс тіліндегі тұжырымдамаларын дәл өз қалпында қазақ тіліне аудармай көрсеттім. Өйткені қазақшаға аударғанмен сілтемелер бойынша қарағанда да түпнұсқа орыс тілінде жазылған. Пайдаланылған әдебиеттер тізімі алфавиттік тәртіппен емес, сілтемелер реті бойынша берілді.

Әбуғали Оразалыұлы ЖАЛДЫБАЕВ

МАЗМҰНЫ

Куәлік..3
Түсініктеме..4

Әбуғали Жалдыбаев
Темірбек Жүргенов - Қазақстандағы тұңғыш озық мәдениет революциясының бас жасампазы, асқан дарынды, кемеңгер мемлекет қайраткері..5

ҚОРЫТЫНДЫ...63
Кітапқа берген сараптамалардан үзінділер.............................71
Көпшілікке қажет еңбек...71
Құнды еңбек...71
"ДАРЫНДЫ ДА АСҚАҚ ТҰЛҒА"...71
"ҚАЗАҚ РУХАНИЯТЫНЫҢ ЖАРЫҚ ЖҰЛДЫЗЫ"..........................72
"ҚАЗАҚ ЛУНАЧАРСКИЙІ" ТУРАЛЫ АҚИҚАТ 72
"ҚҰНДЫ ТАНЫМДЫҚ ҒЫЛЫМИ ЗЕРТТЕУ"....................................72
Әбуғали Жалдыбаевтың "Темірбек Жүргенов – Қазақстандағы тұңғыш озық мәдениет революциясының бас жасампазы, асқан дарынды, кемеңгер мемлекет қайраткері" атты кітабына ПІКІР.........................73

Әбуғали Жалдыбаетың "Темірбек Жүргенов - Қазақстандағы тұңғыш озық мәдениет революциясының бас жасампазы" атты танымдық еңбегіне РЕЦЕНЗИЯ..74

Құрметті оқырман!...76

ПАЙДАЛАНҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:..79

Автор туралы

Әбуғали Оразалыұлы Жалдыбаев 1936 жылы 12 желтоқсанда Ақтөбе облысы Ырғыз ауданы Ырғыз ауылында туған. 1956 жылы орта мектепті бітіргесін жұмыс істеп, 1957 жылы мамырда Алматы ауыл шаруашылығы институтының 3 айлық дайындық курсынан өтіп, институтқа оқуға қабылданып, 1962 жылы наурызда бітіріп агроном мамандығын алған.

1962 жылың сәуірінен 1965 жылдың наурызына дейін, бұрынғы Қарабұтақ- қазіргі Әйтеке би ауданында бұрынғы «Северный» совхозында бөлімше агрономы, «Жаңа дәуір» совхозында бас агроном болды. 1965 жылы наурыздан 1971 жылғы ақпанға дейін Ырғыз аудандық ауыл шаруашылығы басқармасының бас агрономы. Ауданда ауыл шаруашылығы дамуына байланысты Ә.Жалдыбаев 1967 жылы КСРО-ның Халық шаруашылығы жетістіктерінің көрмесіне қатысушы болған. (свидетельство № 44845 главного комитета Выставки достижении народного хозяйства СССР 1967 года).

1971 жылғы ақпаннан 1977 жылғы қыркүйкке дейін Октябрь аудандық ауыл шаруашылығы басқармасының бас агрономы. 1977 жылғы қыркүйектен 1991 жылғы мамырға дейін осы басқарманың бастығы және халық депутаттарының аудандық кеңесінің атқару комитеті төрағасының бірінші орынбасары. 1991 жылғы мамырдан 1997 жылғы қаңтарға дейін сол басқармасының бастығының орынбасары және шаруалар одағының аудандық кеңесінің төрағасы.

1977-1991 жылдары халық депутаттарының Октябрь аудандық кеңесінің депутаты болды. Ауыл шаруашылығы өндірісін дамытуға сіңірген еңбектері үшін **«Знак почета»**, **«Дружба народов»** ордендерімен, **«Ветеран труда»**, **«Победитель соц соревновании»** белгісімен, **«Тыңға 50 жыл»**,

«1941-45 жж Ұлы Отан соғысындағы Жеңіске 65 жыл», «70 лет Победы в Великой Отечественной войне 1941-45 гг» медальдарымен және Қазақстан Республикасының **«Құрмет грамотасымен»** марапаттауларына ие болған.

1997 жылғы қаңтардан зейнеткер. Ол артта қалған Қазақстанның бұрынғы болмаған озық дамуын тұңғыш рет ұйымдастырып, оның автономиялық республикадан мемлекеттік дербестігі мен құқы жоғары одақтас республика мәртебесіне жетуіне еселі , шешуші үлес қосқан дарынды қайраткерлері:

Т.Жүргенов, Ұ.Құлымбетов, Т.Жаманмұрынов, М.Тұңғашин, Т.Шонанов туралы естеліктержазып, олардың еңбектерін насихаттаумен шұғылданды. Естеліктері «Ақтөбе» облыстық, «Ана тілі» республикалық және т.б газеттерде жарияланған.

Ә.Жалдыбаевтың «Темірбек Жүргенов – Қазақстандағы тұңғыш озық мәдениет революциясының бас жасампазы, асқан дарынды, кемеңгер мемлекет қайраткері» атты деректі кітабын рецензия берген 10 профессорлар: философия, филология, педагогика, тарих ғылымдарының докторлары да, оқырман көпшілік қауымда өте жоғары бағаланды. аса үздік шығарма танылды.

Әбуғали Оразалыұлы Жалдыбаев

Темірбек Жүргенов – Қазақстандағы тұңғыш озық мәдениет революциясының бас жасампазы, асқан дарынды, кемеңгер мемлекет қайраткері

Тарихи тұлға туралы танымдық еңбек.

Ақтөбе облыстық тарихи-өлкетану музейі